

COVID-19ak osasun mentalean izan duen eragina Bizkaiko barrualde eskualdeko ikuspegitik

Leire Erkoreka Gonzalez

Barrualde-Galdakao ESIko Psikiatria Zerbitzuko jarduneko burua

Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle elkartua

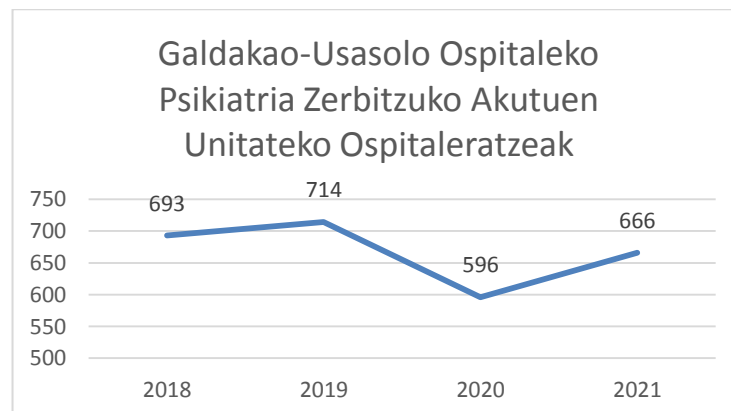
leire.erkorekagonzalez@osakidetza.eus

1. Sarrera

Asko hitz egin izan da, eta oraindik hitz egiten da, pandemiak gizartearen osasun mentalean izan duen eraginari buruz. Gaixotasunari beldurrak, aurre egiteko hartutako neurri eta murrizketek, eta jende askorentzat aldaketa hauek eragin izan dituzten arazo ekonomikoek gizartearen ongizatea kolokan jarri dute. Ikerketa askok gizartean urduritasun eta atsekabea areagotu izan direla esan digute, eta honek, talde batzuetan bereziki, klinikan ere bere isla izan duela baieztatu izan da. Gure testuinguruan pandemiak izan duen eragin klinikoa aztertzeko, Bizkaiko, eta bereziki gure eskualdeko osasun mentaleko zerbitzuetan eduki dugun jardueraren gaineko datu batzuk elkarbanatu nahiko nituzke lehendabizi.

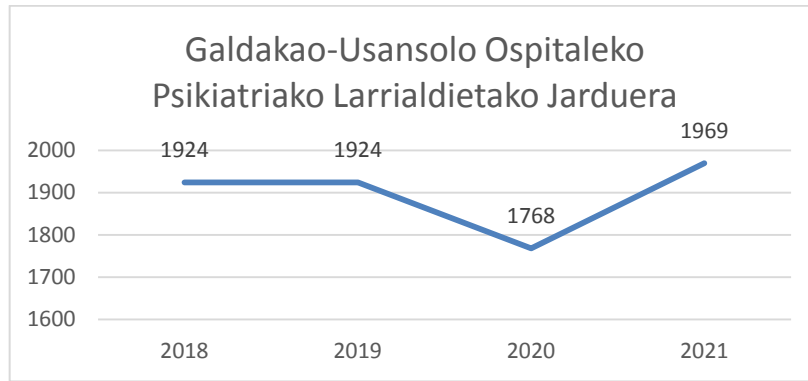
Bizkaian osasun mentaleko artatzea ospitaleko eta ospitaletik kanpoko erakunde sanitario integratu ezberdinetan (ESI) antolatuta dago. Ospitale barruan egiten den ospitaleratze, eguneko ospitale eta kanpo-kontsulta zerbitzuak, dagokion eskualdeko ESlaren parte dira; Bizkaiko ospitale kanpoko atentzio anbulatorio osoa, berriz, Bizkaiko Osasun Mentaleko Sareak (BOMS) osatzen duen ESlaren menpe dago, eta eskualde guztiak hartzen ditu bere baitan. Orokorrean, ospitaleko zerbitzuetan eskualdeko akutuen ospitaleratzea, eta kanpo kontsultetan programa espezifikoak artatzen dira. Ospitaletik kanpo, Osasun Mentaleko Zentroetan (OMZ), Psikiatria Orokorreko kontsultak egiten dira batez ere.

Ondoko grafikoetan, ospitaleko jardueran 2020. urtean beherakada nabarmena eman zela ikus daiteke, 2021ean pandemiaren aurreko jarduera maila berreskuratuz edo, urgentzien, eta, batez ere, kanpo kontsulten zerbitzuan, pandemia aurreko jarduera maila gaindituz ere.

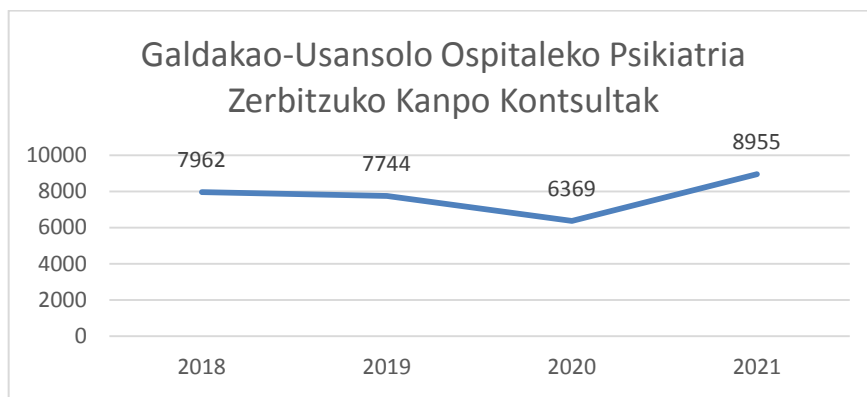

Galdakao-Usasolo Ospitaleko Psikiatria Zerbitzuko Akutuen ospitaleratze kopuruaren eboluzioa.

Leire Erkoreka Gonzalez

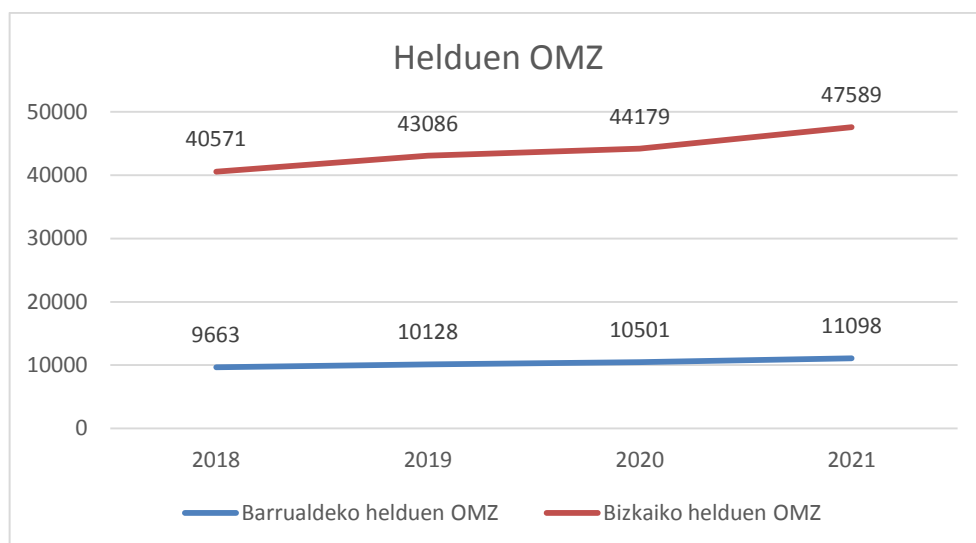

Galdakao-Usansolo Ospitaleko artatutako larrialdi psikiatriko kopuruaren eboluzioa.

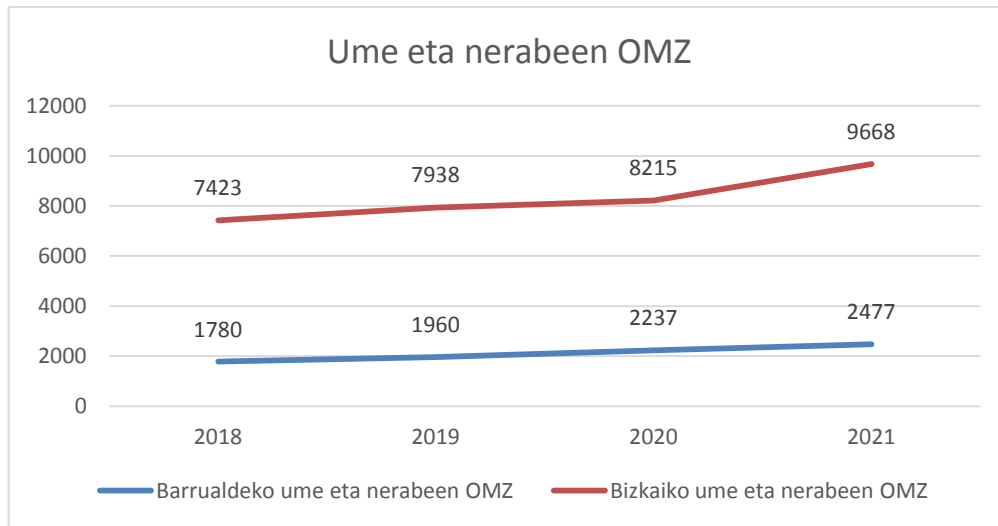

Galdakao-Usansolo Ospitaleko Psikiatriako kanpo kontsulta kopuruaren eboluzioa.

Ospitalez kanpoko jardueran, 2018tik igoera progresibo bat egon dela hauteman dezakegu. Barrualdeko eskualdeko datuei adituz, igoeraren erritmoak antzeko jarraitu du aztertu ditugun lau urteetan zehar baina, Bizkaia mailari begiratuta, eta batez ere ume eta nerabeen kasuan, 2021. urtean eman den gorakada aurreko urteetako baino nabarmenagoa dela esan genezake.

BOMSeko helduen OMZetan artatutako gaixo kopuruaren eboluzioa

BOMSeko ume eta nerabeen OMZetan artatutako gaixo kopuruaren eboluzioa

Datuok, pandemiak helduen artean arazo mental kliniko esanguratsurik sortu duela esateko oinarririk ez digute ematen, bai ordea ume eta batez ere nerabeen artean; adin-tarte honetan eragina bestelakoa izan da.

Nerabeen datuei begiratuta, Bizkaiko kasuan eta Basurtuko Ospitalean kokatuta dagoen Ospitaleratze Unitatearen arabera, 2019, 2020 eta 2021 urteetako urtarril eta maiatza bitarteko ospitaleratze kopuruari begiratuta igoera progresibo nabarmena ikus dezakegu: 2019tik 2020ra %11ko igoera eman zen (64 ospitaleratzetik 71ra), eta 2020 eta 2021 urteen arteko igoera are nabarmenagoa izan da (%31koa, 71tik 93ra). Barrualdeko ume eta nerabeen Psikiatriako larrialdiei dagokienez, Larrialdi Zerbitzuan 2020. urte osoan 90 neraberi eman zitzaizkien. 2021eko uztailerako, berriz, 115 alta emanak genituen dagoeneko. Oraindik urte osoko datuei zain bagaude ere, joerak berdin jarraitu badu, 2020 eta 2021 urteen artean larrialdi Psikiatriko bat dela-eta gure eskualdean artatutako nerabeen kopurua bikoizteko bidean zegoen. Kasurik gehienak, gainera, autolesio edo euren buruaz beste egin nahi izan duten nerabeen kasuak dira, inguruko erkidego eta herrialdeetan hauteman izan den moduan. Datuok buruan edukita, esan genezake pandemiak nerabeen osasun mentalean eragin duela bereziki.

2. Pandemiari aurre egiteko berrantolakuntzak eta hainbat ikasbide

Pandemiaren lehen olatuan, ospitaleak COVID-19a zuten gaixoez gainezka egon ziren garaian, Bizkaian bi aldaketa nagusi egin ziren: gure akutuen unitatea Bermeoko ospitalera mugitu zen apiriletik eta maiatzera bitartean, gaixo kronikoentzako diseinatuta zegoen unitate batean, ahal izan genuen moduan, akutuak behar bezala artatzeko moldaketak egun batetik bestera eginez. Tarte horretan ere Bizkaiko Psikiatriako larrialdiak Basurtuko Ospitaleko Larrialdi Zerbitzuan zentralizatu ziren. Aldaketak aste batetik bestera antolatu ziren, osasun larrialdi egoera horrek eskatzen zuen erantzun arinekin bat eginez.

Garai horretan ere, gure Zerbitzuak biztanleria orokorraren arazo mentalei erantzuna emateaz gain, lehen leerroan lanean zebiltzan gure lankideen ezinegonari aurre egiten laguntzeko ekimenak ere martxan jarri zituen: osasun langileentzako laguntza emozional zerbitzua martxan jarri zen, alde batetik lanaldiaren aurretik eta ostean Mindfulness praktika gidatuak eskaintzen, eta bestetik, bai sesio individualak eta baita talde terapiak eginez ere behar izan zituzten lankideekin. Bestalde, eta sendeak COVID-19 gaixoekin egoteko zeuden debekuak zekarren informazio falta eta ezinegona

Leire Erkoreka Gonzalez

arintzeko, osasun mentaleko erizain talde bat Larrialdi Zerbitzuan lanean hasi zen, senideei informazioa eman eta behar zenean, interbentzio laburrak eginez.

Behin hasierako kaosa gaindituta, eta osasun arloko bestelako espezialitate eta eremuetan bezalaxe, presentzialtasunaren mugak nolabait gainditzeko hainbat moldaketa egin ziren: zoom bidezko talde terapiak eta telefono bidezko kontsultak, besteak beste. Gure espezialitatean aurrez-aurrekoa ordezkatzea, baina, zaila da, eta horrelako ekimen gehienak bertan behera geratu dira murrizketak arintzen joan diren bitartean. Gure Zerbitzuan dagoen Unitate Duala, toxikoen erabilera daukaten pertsonentzako Bizkaian dagoen unitate monografiko bakarra, gainerako olatuetan ere itxi egin behar izan da, gainerako Zerbitzuetan derrigorrezkoa ez zen jarduera bertan behera geratu izan den momentuetan.

Urte bi hauek zailak izan dira, gure jarduera etengabe moldatzera derrigortu gaituzte, eta ziurgabetasun sentsazioarekin lan egitera, jakin gabe hasten genbiltzan talde terapia bukatzeko gai izango ginen, edo erdizka utzi beharko genukeen olatu berri batek murrizketak zorroztera behartzen gintuelako. Hala ere, hori azpimarratuko nuke lehendabizikoz: pandemia urte hauek gure lanean malguagoak eta kreatiboagoak izaten irakatsi digute.

Malgutasun eta kreatibitate hau ere osasun sistemaren antolakuntzara ere hedatu da. Nerabeen arazo mentalen areagotze nabarmenari aurre egiteko, pandemia hasi eta urte eta erdira Bizkaian tratamendu intentsiboa eskaintzeko hiru eguneko ospitale berri zabaldu dira. Pandemia aurreko garaian edozein dispositibo berri martxan jartzeko bidea luzea eta nekeza izan ohi zen. Pandemiak berehalakotasuna ezagutarazi digu, eta baliabideak, behar diren momentuan bertan, topatzen eta martxan jartzen. Urte eta erdian arazo bat identifikatu, konponbide bat pentsatu, interbentzioak diseinatu, giza baliabide eta baliabide fisiko eta ekonomikoak bilatu, eta eguneko ospitale bat bezain dispositibo konplexua martxan jartzea pandemia aurretik pentsaezina litzateke. Pandemiak, beraz, osasun arloan ondoez handia zabaldu du, neke fisiko zein mental handia sortu digu, eta min izugarria eragin du gizartean, baina pandemiaren ostean, osasun langileok imajinatu genezakeen egoerarik lazgarrienaren aurrean moldatzeko gai garela, eta erantzun arin, egoki eta kreatiboak emateko kapaz garela erakutsi digu, eta erakutsi diogu geure buruari ere.